

TALE

28. oktober 2016

Beskæftigelsesministerens tale til samråd i Beskæftigelsesudvalget den 28. oktober 2016 om psykiske arbejdsskader

Spørgsmål J

Hvordan forholder ministrene sig til, at antallet af anmeldelser af psykiske arbejdsskader er næsten fordoblet på fem år, og hvad vurderer ministrene, at årsagen er til denne udvikling?

Spørgsmål K

Hvordan forholder ministrene sig til, at anerkendelsesprocenten for psykiske arbejdsskader har været konstant faldende de sidste fem år, så kun én ud af 20 får anerkendt en psykisk arbejdsskade i dag, og hvad vurderer ministrene at årsagen er til denne udvikling?

Spørgsmål L

Hvilke konsekvenser vurderer ministrene, at det har for såvel den enkeltes situation og tilknytning til arbejdsmarkedet som for samfundets direkte udgifter til sygedagpenge og behandling og indirekte udgifter i form af tabt arbejdsfortjeneste?

Spørgsmål M

Vil ministrene redegøre for, hvad regeringen har tænkt sig at gøre for at forebygge psykiske arbejdsskader og hjælpe folk tilbage på arbejdsmarkedet efter en psykisk arbejdsskade, både i den offentlige og private sektor?

Indledning

Tak for invitationen til dette samråd om psykiske arbejdsskader.

Lad mig starte med at slå fast, at det ikke er acceptabelt, at ansatte får psykiske skader af at gå på arbejde. Det er først og fremmest arbejdsgivernes ansvar at sikre, at det ikke sker.

Der er allerede i dag et stort fokus på at forebygge psykiske arbejdsskader. Det psykiske arbejdsmiljø er et højt prioriteret område i strategien for arbejdsmiljøindsatsen frem mod 2020. Det er målet, at andelen af beskæftigede, der er psykisk overbelastede, er reduceret med 20 procent ved udgangen af 2020.

Det er samtidig vigtigt, at mennesker, der kommer til skade på arbejde, får den bedst mulige hjælp til at bevare tilknytningen til arbejdsmarkedet, når skaden er sket.

Jeg har i alt modtaget fire spørgsmål til dagens samråd, som jeg vil besvare samlet.

Først vil jeg redegøre for omfanget af anmeldelser og anerkendelsesprocenter for psykiske erhvervssygdomme og give min vurdering af udviklingen. Dernæst vil jeg give en tilsvarende redegørelse og vurdering af psykiske ulykker.

Til sidst vil jeg svare på spørgsmålene om konsekvenserne af psykiske arbejdsskader, og om hvordan vi kan forebygge psykiske arbejdsskader og hjælpe folk tilbage på arbejdsmarkedet.

Udviklingen i antallet af anmeldelser og anerkendelsesprocent af psykiske arbejdsskader (Spørgsmål J og K)

Lad mig starte med at redegøre for udviklingen inden for psykiske erhvervssygdomme. Når jeg i det følgende taler om psykiske erhvervssygdomme, vedrører det de sygdomme, hvor diagnosen er angivet som en psykiatrisk diagnose eller

stress i anmeldelsen fra den læge, der har anmeldt erhvervs-sygdommen.

Psykiske erhvervs sygdomme – udviklingen i anmeldelser

Antallet af anmeldte psykiske erhvervs sygdomme er steget hvert år i perioden 2009 til 2015. Der er næsten sket en fordobling i anmeldelser fra 2009, hvor der blev anmeldt ca. 3.000 sager, til 2015, hvor der blev anmeldt ca. 5.500 sager.

De psykiske erhvervs sygdomme udgør en stigende andel af de samlede anmeldelser af erhvervs sygdomme. I 2009 udgjorde de 17 procent af det samlede antal anmeldelser om erhvervs sygdomme, mens de i 2015 udgjorde 26 procent af det samlede antal anmeldelser.

Psykiske erhvervs sygdomme – udviklingen i anerkendelsesprocenten

Anerkendelsesprocenten for psykiske erhvervs sygdomme har været faldende de senere år. I 2009 var anerkendelsesprocenten 6,7 procent, mens den i 2015 udgjorde 4,4 procent.

Det skal ses i sammenhæng med, at omfanget af anerkendte psykiske erhvervs sygdomssager har ligget relativt stabilt i perioden fra 2009 til 2015, mens omfanget af anmeldelser i samme periode som nævnt er steget.

For mig er det ikke mængden af anerkendte sager, der i sig selv er vigtig. Derimod er det vigtigt, at de mennesker, hvor der er en årssammenhæng mellem de arbejdsmæssige påvirkninger og udviklingen af en psykisk skade eller sygdom, bliver anerkendt og kompenseret for følgerne.

Arbejdsskadeordningen hviler på det grundlæggende princip, at arbejdsgiveren er ansvarlig for de sygdomme og skader, som deres ansatte får. Derfor må og skal praksis bero på den

lægefaglige viden og medicinske dokumentation, som man har fra den nyeste forskning på området.

Det er naturligvis helt afgørende, at mennesker, der er blevet syge af deres arbejde, får den erstatning, de er berettiget til. Men samtidig skal vi være sikre på, at de mennesker rent faktisk er blevet syge af deres arbejde, før vi pålægger arbejdsgiverne at betale for sygdommen.

Det er vigtigt at holde sig for øje, at når en tilskadekommet ikke får anerkendt sin sygdom som en arbejdsskade, er det jo ikke ensbetydende med, at den enkelte ikke er syg eller har det dårligt. En sag om PTSD kan eksempelvis afvises, fordi der ikke er årsagssammenhæng mellem de påvirkninger, som tilskadekommet har været udsat for i forbindelse med arbejdet, og selve sygdommen.

Vi har i dag et velfungerende system med et Erhvervssygdomsudvalg, hvor arbejdsmarkedets parter sammen med myndigheder og lægefaglige eksperter er repræsenteret. Det sikrer, at ny forskning og viden om sammenhængen mellem arbejdsmæssige påvirkninger og sygdomme afspejles på Erhvervssygdomsfortegnelsen. Udvalget tager også stilling i konkrete sager, der ikke kan anerkendes administrativt – fx psykiske arbejdsskader, hvis det er sandsynligt, at sygdommen skyldes arbejdet.

Psykiske arbejdsulykker – udviklingen i anmeldelser

Nu vil jeg kort berøre udviklingen i psykiske arbejdsulykker. En psykisk arbejdsulykke er, når der sker en pludselig skade. Det kan for eksempel være en fængselsbetjent, der er udsat for vold fra en indsat, mens han eller hun er på arbejde.

Antallet af anmeldelser, der vedrører psykiske ulykker, har ligget stabilt i perioden 2009 til 2015 på mellem cirka 900 og 1.100 anmeldelser årligt. Andelen af psykiske ulykker udgør

hvert år ca. 5 procent af det samlede antal anmeldte ulykker til Arbejdsskadestyrelsen.

Psykiske arbejdsulykker – anerkendelsesprocenten

Anerkendelsesprocenten for psykiske arbejdsulykker lå relativt stabilt i perioden 2009 og frem til 2013 på ca. 75 procent. I 2014 faldt anerkendelsesprocenten til ca. 57 procent og yderligere til 33 procent i 2015.

Det samme billede ser man, hvis man ser på anerkendelsesprocenten for alle anmeldte ulykker til Arbejdsskadestyrelsen. Anerkendelsesprocenten var gennemsnitligt 78 procent frem til 2013. Herefter skete der et markant fald til cirka 50 procent i 2014 og 2015.

Denne udvikling skyldes i høj grad, at praksis for anerkendelse af ulykker blev ændret i 2013 som følge af en højesteretsdom. Tidligere kunne psykiske ulykker anerkendes, hvis blot der var sammenhæng mellem hændelsen og den psykiske påvirkning. Nu skal der være tale om en hændelse af en vis styrke eller karakter. Og som forårsager en psykisk skade, der er længerevarende eller behandlingskrævende, for at den kan anerkendes.

Jeg har forstået, at de sager, der nu typisk bliver afvist, er sager, som tidligere blev anerkendt uden nogen former for godtgørelse og erstatning. Selvom anerkendelsesprocenten er blevet lavere, anerkendes tilskadekomne med varige psykiske følger eller med behandlingskrævende psykiske skader, således stadig. Det er det, der for mig er afgørende.

Konsekvenserne af psykiske arbejdsskader (Spørgsmål L)

Nu vil jeg gå videre til spørgsmålet om, hvilke konsekvenser en psykisk arbejdsskade har for den enkelte og for samfundets udgifter.

De mennesker, der har fået en psykisk arbejdsskade, står i en ulykkelig situation. En arbejdsskade kan have stor betydning for deres tilknytning til arbejdsmarkedet, hvilket kan have en række afledte økonomiske og personlige konsekvenser for den enkelte.

Netop derfor er det vigtigt, at mennesker med en psykisk arbejdsskade hurtigst muligt får afklaret deres sag og får den nødvendige støtte og behandling, så de kan komme videre med deres liv.

Derudover er der et samfundsøkonomisk tab. Det samlede samfundsøkonomiske tab kan dog være vanskeligt at opgøre specifikt for psykiske arbejdsskader.

Vi ved, at fire ud af fem tilskadekomne, der får tilkendt en erstatning for tab af erhvervsevne, ikke forsørger sig selv fuldt ud fem år efter skaden. Ekspertudvalget om arbejdsskadeområdet har opgjort de samfundsmæssige omkostninger i form af produktionstab, sociale og sundhedsmæssige udgifter for en skadesårgang til cirka 40 mia. kr. på lang sigt. Men dette gælder altså bredt for alle arbejdsskader – og ikke kun psykiske arbejdsskader.

Arbejdsskadestyrelsens årsstatistik for 2015 viser, at de tilkendte erstatningsudgifter, som følge af psykiske erhvervs sygdomme, steg fra ca. 200 mio. kr. i 2009 til ca. 300 mio. kr. i 2013. I 2014 og 2015 har erstatningsudgifterne ligget på ca. 700 mio. kr.

Tal fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring viser, at ca. halvdelen af udgifterne i 2014 og 2015 vedrører veteransager, der er blevet anerkendt efter særloven om sent diagnosticeret PTSD.

Tal fra Arbejdsmarkedets Erhvervssikring viser, at de tilkendte erstatningsudgifter for ulykker lå på mellem ca. 160 mio. kr. og ca. 200 mio. kr. årligt i perioden fra 2009 til 2013. Tallet er faldet til ca. 100 mio. kr. årligt i 2014 og 2015. Denne nedgang skyldes primært, at der er afsluttet færre sager end i de tidligere år.

Ser vi på udgifterne til sygedagpenge, er det ikke muligt at opgøre udgifterne specifikt for gruppen med psykiske arbejdsskader.

Det, jeg kan sige, er, at udgifterne til sygedagpenge og jobafklaring sidste år var ca. 13 mia. kr. samlet set. Men det vedrører altså en langt bredere gruppe end de, der er berørt af psykiske arbejdsskader.

Fastholdelse af tilskadekomne og forebyggelse af psykiske arbejdsskader (Spørgsmål M)

Fastholdelse

Når skaden er sket, er det vigtigt at hjælpe tilskadekomne med at bevare tilknytningen til arbejdsmarkedet. Det kan være med til at afbøde konsekvenserne af arbejdsskaden. Tilknytningen til arbejdsmarkedet er et vigtigt element for de fleste menneskers livskvalitet og økonomi. Samtidig bidrager det positivt til samfundsøkonomien, når flere er i arbejde.

Med sygedagpengereformen, som trådte i kraft i 2014, fremrykkede man revurderingstidspunktet. Det betyder, at der langt tidligere i den sygemeldtes sygeforløb foretages en vurdering af, hvad der er den rette indsats for at hjælpe den sygemeldte tilbage på arbejdsmarkedet.

Samtidig med at sikre en tidligere indsats, lavede man en ny visitationsmodel, hvor indsatsen i højere grad tilpasses den enkelte sygemeldte.

Personer med psykiske arbejdsskader, som modtager sygedagpenge, skal derfor ligesom alle andre i sygedagpengesystemet have en indsats og opfølgning, som tager udgangspunkt i den sygemeldtes konkrete individuelle forhold. Sigtet er både at forebygge et langt sygeforløb, og at den sygemeldte så vidt muligt fastholdes på arbejdsmarkedet.

Vi kan allerede nu se, at der er positive beskæftigelseseffekter af reformen. Vi skal derfor lade intentionen i sygedagpengereformen virke og fortsat understøtte, at sygemeldte får en tidlig indsats, som tilpasses den enkeltes forudsætninger, behov og helbredstilstand.

Modernisering af arbejdsskadeområdet

Jeg har samtidig et ønske om at modernisere arbejdsskadesystemet – blandt andet for at sikre en hurtigere og enklere sagsbehandling og styrke fastholdelsen af tilskadekomne på arbejdsmarkedet.

Vi skal styrke muligheden for en hurtig, samlet fastholdelsesindsats efter skaden, der involverer alle relevante parter, herunder en mere koordineret inddragelse af arbejdsgiverne i fastholdelsesindsatsen.

Forebyggelse

Samtidig er det helt afgørende, at det psykiske arbejdsmiljø på arbejdspladserne styrkes, så færre bliver ramt af psykiske arbejdsskader.

Det psykiske arbejdsmiljø er et højt prioriteret område i strategien for arbejdsmiljøindsatsen frem mod 2020. Det er målet, at andelen af beskæftigede, der er psykisk overbelastede, er reduceret med 20 procent ved udgangen af 2020.

Som led i at opnå dette mål gennemfører Arbejdstilsynet målrettede, risikobaserede tilsyn med de virksomheder, der forventes at have de største arbejdsmiljøproblemer.

På de risikobaserede tilsyn føres der tilsyn med de væsentligste arbejdsmiljøproblemer. Det gælder også psykisk arbejdsmiljø, som er et af de prioriterede områder.

Derudover sker der en særlig grundig og målrettet gennemgang af psykisk arbejdsmiljø på de såkaldte udvidede, risikobaserede tilsyn. Disse tilsyn foregår i udvalgte brancher, som er belastede som følge af langtidssygefravær og overbelastning i forhold til det psykiske arbejdsmiljø

Arbejdstilsynet undersøger også løbende arbejdsulykker på detailtilsyn, som udgør en væsentlig indsats i forhold til at forebygge psykiske arbejdsskader. Det sker fx ved voldsulykker, hvor Arbejdstilsynet forholder sig til, hvordan virksomheden håndterer traumatiske hændelser.

Samtidig får arbejdspladserne stillet viden og rådgivning til rådighed fra blandt andet branchearbejdsmiljørådene, der fx har udarbejdet gode praksisnære pjecer og værktøjer om forebyggelse af problemer i det psykiske arbejdsmiljø.

Det er på den baggrund min opfattelse, at virksomhederne har et godt fundament for at kunne forebygge psykiske arbejdsskader.

Endelig er der et arbejde i gang i Beskæftigelsesministeriet med henblik på at styrke den samlede arbejdsmiljøindsats på tværs af ministeriet ved i højere grad at sammentænke forebyggelse, tilsyn, arbejdsskader og forskning på arbejdsmiljøområdet.

Første skridt har været at knytte opgaverne om udvikling og koordinering på arbejdsskadesområdet med Arbejdstilsynets tilsyn og forebyggende indsatser.

Derudover har Arbejdstilsynet og NFA igangsat en række initiativer med henblik på, at viden om arbejdsskader og forskningsviden fra NFA i endnu højere grad end i dag kan anvendes til at målrette forebyggelsen af fx arbejdsskader og problemer med psykisk arbejdsmiljø.

Styrkelsen af sammenhængen på tværs af arbejdsmiljøområdet forventer jeg mig meget af i de kommende år.

Tak for ordet.